

HORTENSI GÜELL

FRAGMENTS DEL LLIBRE ELS SINGULARS ANECDOTICS

principis de l'any 1898, el meu germà va establir a Reus una llibreria junt amb un petit taller d'impremta, on amb més bona voluntat que amb medis materials va reempendre's la publicació d'una revista literària, que ja havia començat a editar, primerament a Sitges i després en la nostra vila nadiua d'Alcover, denominada *La Nova Catalunya*.

Jo sols era un noi d'uns setze anys, però amb tot i l'experiència de la vida i el fruit de la serena reflexió que pugui haver anat adquirint en el meu aventatge del temps transcorregut, ja no m'he fet més alt de lo que era en aquella època, devent afegir que llavors era molt més ric d'il·lusions que ara, com també (en honor de la sinceritat) més ric de pretensions en l'afany de conèixer i d'ésser. I d'això me'n glorio encara avui, avui que, segurament, sabré i seré més que en els meus setze anys, però que devegades sento gran pes al cor, condolent-me que l'adolescent hagi hagut d'esdevenir home i de no poder creure moltes coses que abans creia.

En aquella botiga ens reuníem una pleïade de joves i jovenets agermanats per una mateixa fe en les nostres aficions artístiques. Entre els primers, s'hi comptaven: Màrius Ferré (F. Mario), jove de grans condicions i que prompte va morir, emportant-se'n a la tomba el plor de les nostres ànimes; l'actual professor de l'Escola Superior del Magisteri, de Madrid, Miquel Ventura Balanya, que llavors ja tenia la sort de poder parlar-nos dels seus realitzats viatges a París i a Londres i que ens portava noves dels països que a nosaltres encara ens eren desconeguts, i de nous escriptors que ens enardien més en el nostre ideal de grandeses; el periodista Francesc Colom i l'actor Agustí Cubells. Entre els jovenets, s'hi trobaven: Joan Puig i Ferrater que cada dia venia de son poble de La Selva per a assistir a classe a l'Institut; Pere Cavallé, Xavier Gambús, F. Cubells i Florentí, Lluís Quer Boule, Rómulo S. Rocamora, Miquel Barberà, Josep Recasens, J. Aguadé Miró, Eugeni Fornells, tots ells avui prou coneguts i ben apreciats en els seus mèrits dins la seva esfera, i dos més que també van morir, com Màrius, quan tot just donaven a conèixer les seves primeres composicions literàries: Enric Rovira i J. Tóus Puey.

Algunes tardes se presentava misteriosament un jove d'uns vint-i-dos anys, de marcat aspecte d'artista en tota sa figura i en tot el seu gest; ens saludava amb molta reverència i ambilitat, parlant en català d'accentuació ecastellanada, escollia algun llibre o alguna revista, i, després de tornar a salu-

dar-nos, passava novament la portalada, marxant cada vegada sense gosar al·liarse a la nostra reunió donant-se a conèixer. La curiositat molt ens intriguava, i un dia vam tenir l'ingenu desprendiment de preguntar-li qui era i a què es dedicava en eis seus preferits estudis. Ell va manifestar-nos que era fill del publicista Josep Güell i Mercader, i que, ja des de noi, venia tenint afició a la pintura i a la literatura; que havia nascut a Catalunya, però que s'havia criat a Madrid amb la seva família, que llavors havia vingut a Reus a passar la temporada d'estiu.

A Madrid la seva vida sols era poder-se expansionar estant entre artistes catalans; i en les hores de solitud, que eren moltes, se n'anava a recórrer en romàntic pelegrinatge els afores de la població, ja aturant-se a pintar, ja a escriure, ja consagrant-se sols a la contemplació. Tots els ravals i paratges tenia resseguits per tot indret i lloc, essent ja conegut pel nom d'*Aquel*, dels veïns que tan sovint el veien passar i traspasar, vagant amb son misteri i amb sa distintiva figura d'estrany vianant, fins dels guardians dels cementiris, on tantes voltes anava a visitar tombes de poetes i pintors morts. Qui vulgui conèixer la seva vida d'aquell temps a Madrid que llegeixi el seu llibre *Florescència*, que és allí on ell se'n revela en l'intimitat.

Tant escrivint, com pintant, com parlant, Güell quasi sempre oferia la nota impressionista, i delirava per als autors moderns, no volen dir això que no sentís respecte i veneració per als clàssics, perquè admirava per sobre tots al Greco. Va anar a Toledo a veure la seva pintura de l'enterrament del comte d'Orgaz, i va entusiasmar-se tant davant d'aquella obra, que volia pujar a la trona de l'església de Santo Tomé a predicar en alabança del mestre autor.

Jo en aquell temps havia fet la meua entrada de jove vehement a la metròpoli barcelonina, que no m'ha estat mai tan estimada com llavors. En arribar l'estiu me'n vaig tornar al meu poble, i en saber que Hortensi Güell era a Reus, tot el meu afany prompte va ésser anar a trobar-lo. El vaig sorprendre vora el reixat de la porta de la seva casa del passeig de Mata, on estava segut escrivint en una tauleta plena de llibres i papers diversos. Vaig cridar-lo, ell va redreçar la formosa testa de cabellera reguinxada, i, en veure'm arribar, va alçar-se amb els braços estesos, abraçant-me tan fort i amb tanta alegria en la salutació, que el meu amic semblava pres de sobtada follia i a mi l'emoció em feia brollar les llàgrimes. Vam parlar-nos per tants dies que no ens havíem pogut parlar, i va llegir-me tot lo que havia escrit de nou, lo que no gosava donar a conèixer sinó als seus més íntims, als somniadors com ell, per-

què deia que aquells sentiments molta gent no els podia comprendre.

Després vam eixir a passejar per la ciutat, i recordo que em va parlar dels poetes decadentistes francesos, del portugués Eugenio de Castro i del venecolà Ismael E. Arciniegas. Mentre estavem així parlant, passàvem per sota el campanar en el precís moment que es posava a tocar una campana.

—Nostre enemic el temps!...—va proferir Güell.—M'indigna que a les campanes se les condemni a anunciar que transcorre el temps! Això hauria de deixar-se sols per als vulgars rellotges.

I va explicar-me d'un article que pensava escriure sobre el ressó de la campana...

En tornant a casa seva, en havent-me presentat als seus amables pares, va fer-me entrar en una cambra d'estudi, i, misteriosament, me va dir:

—Ara us ensenyaré l'arrel de les meves cabòries. I va mostrar-me el retrat de la seva promesa, de jaseva *fada*, com ell l'havia nomenada alguna volta.

—¿Es que no us estima, o no és aquesta la dona que vós somnieu?—vaig preguntar-li.

L'amic va retirar el retrat amb expressió de greu, responent:

Si que m'estima, però qui sab si pot ésser aquesta la dona que somnio per a ésser feliç casant-m'hi! Jo crec que en l'amor quasi sempre val més desitjar que posseir... Demés, també em priva altra cosa de decidir-me a pendre estat de matrimoni. I és, que, per molt que m'ho reclamessin les necessitats del viure, jo no podria obligar-me a escriure o a pintar accedint a conveniències d'editors o compradors.

En continuada meditació sobre l'esdevenidor, anava dient:

—La joia més gran de la vida ens és l'infantesa, i cregueu que perdem molt en perdre l'innocència. Jo enyoro aquells bons temps en què m'ajeia a la falda de la meva mare i ella es complavia complaent-me a mi, amanyagant al seu infant. En veure un nen o una nena, sempre penso: «Pobra criatural demà ja tindrà un dia menys de vida i un dia menys d'innocència!»

Nostre enemic el Temps ens imposava el deure de separar-nos, i l'Hortensi no va voler deixar-me fins a haver perllongat l'acomiadament encara parlant-nos dins el mateix cotxe del tren que haxia de portar-me al meu poble.

Va prometre que vindria a Alcover, per anar a veure Antòn Isern, a qui ell ja havia conegut en ocasió d'una visita que el poeta camperol ens havia fet a la nostra casa de Reus; i així va complir-ho.

—Anem a veure l'Isern! anem a veure'l!—prompte va demanar-me.—Avui és una altra jornada de glòria.

En passar el portal de la Saura, d'aquella vella torra on, dos anys enrera, nosaltres teníem instal·lat el petit taller d'impremta, i on amb tantes penes i treballs com amb il·lusions s'havia editat *La Nova Catalunya*, Güell va dir:

—Jo vull venir a viure en aquesta torra. Aquí hi

podré escriure a pler totes les obres que tinc ideades. La gent del poble, sempre que passi el portal, mormolarà: «Aquí s'hi està un boig.» I els nois m'apedregaran. Però jo podré comptar amb vosaltres, els amics, que us recordareu de mi i vindreu a veure'm.»

Abans d'arribar al pont del riu, vam trobar, caiguda al mig de la carretera, una flor, que ni un ni altre vam saber quin nom tenia; una flor molt grossa, però mustigada i tota plena de formigues.

—¿Què deuen pensar ara aquestes formigues que jo incomodo?...—va preguntar el meu company, observant preocupadament l'adalerat bellugueig de les bestioles mentre removia les fulles de la troballa. D'això n'esciuré un article, i el dedicaré a l'Isern.

—Jo també he escrit una poesia molt original, que després us la llegiré—vaig innovar-li.—Es un clam que unes flors dirigeixen al sol, demanant que els torni la virginitat que els ha pres un papalló.

Güell va fer un salt, obligant-mè instantàniament a recitar-li els tals versos, que prou me van ésser fidels a la memòria.

En acostar-nos a la masia del poeta camperol l'impaciència ens va emportar camps a través per a fer més via, i en divisar-se aquell punt de nostre determini a l'altra banda del torrent, el meu company va alçar la veu amb tota la força del pulmons, cridant a aquell que anàvem a trobar.

Estaven remontant la masia, i Antòn Isern, que ajudava als paletes i manobres, va aparèixer entre l'arbreda tot blanquejat de calç i guix i amb la crescuda cabellera tota eixerbollada, apressant-se a córrer cap a nosaltres així que ens va veure; va traspasar el torrent amb quatre gambades, decidit, fort i heroic com devien ésser aquells éssers primitius que somniava Güell; nosaltres també vam córrer impetuosament, expansionant el meu acompanyat el goig i l'alegria i l'impaciència cridant i movent els braços, i així que el camperol arribava al nostre alcanç, l'Hortensi se-li va arrebatar de braços al coll, tal com m'havia abraçat a mi en retrobar-nos a Reus després de perllongada absència.

Vam parlar, vam llegir, vam proposar. El camp sempre ens oferia nous encants en la nostra vehemència, sabent veure i sentint bategar en tot l'ànima de la Natura. Jornada de felicitat, en què tots tres, com el Faust de la llegenda, hauríem volgut que el Temps s'hagués aturat per a nosaltres, produint-se un dia etern. Oh! qui havia de dir-me, en aquell triomf de goig i entusiasme, que aquells dos joves i animats companys que vaig veure abraçar-se havien de morir molt aviat! Qui podia pressentir que sota aquell cel blau i entre aquella vegetació tan vivificadora en sa esplendidesa, sobre les dues formoses testes somrients en plena satisfacció, revolategés la fatalitat, esperant donar-los cop d'alal!

—Que no vagi a ciutat l'Isern!—ens recomanava Güell.—La ciutat el mataria. Ell ha de cantar lliure i espontàniament, com canten els ocells que ni en els seus arbres.

PLÀCID VIDAL.

